

tonen er myte“, och för den som t.ex. inte läst Thorkild Knudsens inledning till *DgF*:s melodiband – där han på ett tydligt sätt framför sin syn på balladmelodikens uppbyggnad – är detta avsnitt snarast förvirrande. Det ger i varje fall visforskaren ingenting. Del III, „At forstå er at bruge – øvelser og forsøg“ är en beskrivning av den praktiska tillämpningen i Folkemusikhuset av författarnas idéer.

Det vore emellertid orättvist att se på boken enbart utifrån ett folkloristiskt eller musiketnologiskt perspektiv. Författarna säger själva i förordet: „Formålet er alene at give fornyere af Balladetraditionen et udgangspunkt mere.“ Men även från en presumptiv utövers perspektiv frågar man sig om boken verkligen kan bidra till att någon närmar sig balladen. Att melodiernas kärntoner kan ge personliga upplevelser som man vill uttrycka i handlinger och i dans är givetvis ingenting negativt; det kan tvärtom ses som ett bevis för balladens förmåga att än i dag fascinera människor. Men för den som inte deltagit i Folkemusikhusets aktiviteter måste detta sätt att nalkas balladen te sig ganska förbryllande och kan knappast göra den mer förståelig.

Här finns också en del påstående som är klart missvisande eller felaktiga eller i varje fall inte utan vidare kan hävdas utan kommentarer och exemplifieringar. I del II räknar t.ex. författarna med att många av de gamla gråtsångernas klagoutbrott levat kvar i balladens omkväden (s. 28-29) och att balladsångaren är professionell (s. 93). När man sedan dessutom anser att grundlaget för balladen uppbyggades för årtusenden sedan, räknar schamanen och gycklaren till de första balladsångarna (s. 3) och menar att balladen är gammal som språket för att den är en del av språket (s. 37) osv., då har man inte bara avskurit sig från balladens verklighet utan definitivt tagit steget över till en ren upplevelsevärld som tycks vara helt dominerad av denna visgenre.

Seks indgange til balladen är en märklig bok med märkliga påståenden. Hela balladgenren – vad nu än denna står för här – har totalt „mytiserats“. I bokens del II (s. 49) sägs: „Balladen er for mig en strøm af usynlige meddelelser som besætter mig. Det gælder ord og det gælder toner.“ Här ligger förmodligen förklaringen till hela framställningen.

Margareta Jersild

Doris Stockmann (red.): Volks- und Populärmusik in Europa (=Neues Handbuch der Musikwissenschaft 12), Laaber 1992. 506 s. Ill. Noder. ISBN 3-89007-042-6. DM 220,-.

Med dette bind afsluttes *Neues Handbuch der Musikwissenschaft*. På de tolv år fra 1980 til 1992 lykkedes det serieredaktøren Carl Dahlhaus og Laaber-Verlag at få skibet i havn, et flagskib for musikvidenskab, kan man roligt sige. Værket omfatter mere end 5000 sider med over 1500 illustrationer og 1000 nodeeksempler; alene bibliografierne fylder 350 s. og registrene 300 s. Hvor Ernst Bückens gamle *Handbuch der Musikwissenschaft* (ti bd., 1927-1934) udgik fra en åndshistorisk-stilkrítisk metode, så har Carl Dahlhaus i nyudgaven anlagt en strukturhistorisk tilgang, der forsøger at skabe en syntese af kompositions-, institutions- og idehistorie. Dahlhaus kom ikke selv til at opleve værkets fuldendelse, idet han døde kun 60 år gammel i 1989; hans arbejde som redaktør er blevet færdiggjort af Hermann Danuser. (Seriens fjerde og sjette bind blev anmeldt i nærværende årbog 1982).

Neues Handbuch skildrer musikkens historie i Europa, fra antiken til i dag, i syv bind. Dertil kommer to bind om resten af verden, et bind om systematisk musikvidenskab, ét om musikalsk interpretation og altså ét om folke- og populærmusik i Europa. (I 1995 udkom desuden et særskilt registerbind). Det faktum, at tre bind har et musiketnologisk præg, afspejler, hvordan denne gren af musikvidenskab er vokset i de senere årtier.

Folkemusikbindet – som vi herefter vil koncentrere os om – er skrevet af ikke mindre end 11 forfattere. Emnet er vidtspændende, idet Europa rummer næsten 70 sprogområder, og redaktøren indrømmer da også i forordet, at det faktisk er en umulig opgave at give en sammenfatning af den eksisterende viden. Des mere imponerende er det, at bogen under Doris Stockmanns redaktion er blevet fremragende. Den balancegang mellem fremlæggelse af fakta og problematisering af metoder, som er tilstræbt, er lykkedes på en fornem måde.

Bogen er en ordentlig klods: 508 sider med en klummebredde på 16,1 cm. Selv om brødteksten er relativt stor (12 punkt, formoder jeg), så bevirker den ringe skydning mellem linjerne, at indtrykket er massivt. Bedre bliver det ikke af, at teksten opererer med to niveauer, idet der til stadighed er flettet afsnit

med „noteskrift“ ind. Her får man uddybnin-
ger af fakta og synspunkter, og menigen må
være, at disse petitafrsnit *kan* springes over.
Desuden er der rigeligt med noter og
litteraturhenvisninger efter hvert kapitel, og
bogen afsluttes med en – relativt kort – disko-
grafi samt udførlige registre. (Til gengæld sav-
ner man et glosar over genrer og fagudtryk, så-
ledes som det findes i seriens øvrige bind).
Undervejs er der 176 nodeeksempler, 153 afbild-
ninger, 20 tabeller og to farvetavler, og det bi-
drager alt sammen til at mildne det ellers ret
kompakte indtryk, som bogen gør. Billeder og
nodeeksempler er ofte grundigt kommenteret.
De fleste nodeeksempler er nye eller sat på ny –
ikke blot affotograferet fra et eventuelt forlæg –
og det giver en dejlig, ensartet layout.

Bogen er struktureret i syv kapitler:

1. Videnskabshistorie og forskningsmetoder (48 s.)
2. Folkemusik i arbejds- og livssammen-
hænge (96 s.)
3. Sangformer og vokale genrer (134 s.)
4. Folkemusikkens instrumentarium (70 s.)
5. Regional instrumentalmusik-praksis (40
s.)
6. Den historiske proces i folke- og popu-
lærmusik (56 s.)
7. Jazz, rock og popmusik (33 s.)

Som det ses, er det folkemusikken, der er
bogens hovedemne. Allerede i forordet for-
nemmer man, at det for serien som helhed er
en nødløsning, når det 20. århundredes popu-
lærmusik er blevet indføjet i dette bind. Peter
Wicke har såmænd skrevet et udmærket rids af
jazzens (til 1945), rockens og poppens historie,
men dels er det for sammentrængt, stedvis næ-
sten leksikalsk, og dels anlægger han en
massekommunikations-synsvinkel, som er an-
derledes end bogens grundlæggende musik-
etnologiske tilgang. Det eneste rigtige ville
have været, at det 20. århundredes populærmu-
sik – der jo også indbefatter slagere, viser, mu-
sicals, diverse dansemusikformer m.m., som
ikke omtales her – havde fået et selvstændigt
bind. (Så meget mere som seriens syvende
bind om musikken i det 20. århundrede kun
omfatter kunstmusik).

Efter et kapitel om forskningshistorien si-
den Herder – herunder moderne elektro-aku-
stiske og audiovisuelle hjælpemidler – gennem-
gås musikens plads i arbejdet, ved livets og
årets højtider samt de vokalgrenner, der ikke er
knyttet til en specifik situation, eller som er

særegne for bestemte regioner. Dernæst følger
en nøjere gennemgang af instrumentalmu-
sikken, såvels dens instrumenter som dens
karakteristika i forskellige hovedregioner (her
opereres med: Syd- og Sydøsteuropa, Nord-
europa, Vest- og Mitteleuropa, Centraleuropa,
Østeuropa). Endelig diskuteres mere princi-
pielt, hvorledes også folkemusikken har en hi-
storie, og hvorledes det er muligt at finde kil-
der hertil. I den forbindelse er der grundige
eksemplificeringer af udvalgte problemstillin-
ger: „Musica vulgaris“ i Paris o. 1300, den
vandrende spillemand som formidler af popu-
lære musikgenrer, klokkernes rolle i den tyske
bondekrig, ældre byfolklore, folke- og popu-
lærmusik som inspiration for komponisterne
samt folkemusikkens genoplivelse fra det 19.
århundredes korbevægelse til vore dages
folkrevival. Den anti-romantiske betoning af,
at også folkemusikken har en historie, træffes
ligeledes i andre af bogens kapitler. Flere af for-
fatterne har da også været drivkræfter i Interna-
tional Council for Traditional Music's arbejds-
grupper om „historiske kilder til folkemusikken“
(i den seneste årrække ledet af Doris Stock-
mann) og „folkemusikinstrumenter“ (ledet af
Erich Stockmann). En moderne, ikke-roman-
tisk holdning mærkes i øvrigt også i kap. 3, når
det fastslås, at der hverken findes en fælles „ita-
liensk“ eller en „spansk“ folkemusik (s. 242,
253).

Bogen er det første oversigtsværk om euro-
pæisk folkemusik, hvor alle hovedregioner er
repræsenteret på en afbalanceret måde. Man
har været meget bevidst om at inddrage de
nyeste forskningsresultater, og Østeuropa er
f.eks. prioriteret højere, end det normalt ses,
fordi der foreligger mange nye forskningsresul-
tater fra de senere årtier. Æren for resultatet til-
falder ikke mindst redaktøren Doris Stock-
mann, der dels selv er velbevandret i meget af
musikken og dels har formået at sammensætte
at alsidigt hold af skribenter. De tider er for-
længst forbi, da fremragende musikforskere
som f.eks. Curt Sachs kunne overskue hele di-
sciplinen ud fra et førstehåndskendskab til al
væsentlig musik og forskning. I det store kapi-
tel 3 er Europa blevet inddelt i fem hoved-
regioner, under inddragelse af specialister:
Centraleuropa, herunder dele af Skandinavien
(Doris Stockmann), Britannien og Irland
(James Porter), Fenneskandinavien (Jan Ling,
Doris Stockmann), Østeuropa og Balkan
(Alica Elscheková) samt de romanske lande

(Roberto Leydi). Kapitlet rummer også en kort skildring af jøder og sigøjnere ved Philip Bohlmann. Jan Ling og Erich Stockmann har sammen med redaktøren skrevet det tværgående kapitel 6. Når vi tilføjer Andreas Michel og Oskár Elschek som eksperter i instrumenter og instrumentalmusik (kap. 4-5) og norsk folkemusikforsknings nestor, Reidar Sevåg, der har skrevet et kort afsnit om dansemusik på hardangerfele, er alle skribenter nævnt. Overlapninger mellem de enkelte kapitler er ikke helt blevet undgået (f.eks. behandles den middelalderlige skandinaviske ballade i kapitel 3 dels under Centraleuropa og dels under Fenno-Scandinavien, ligesom afsnittet om „solspil og virtuositet“ i kap. 5 overlapper afsnittet om solistisk spillepraksis på hardangerfele i kap. 2). Man mærker også forfatterens lidt forskellige indfaldsvinkel (f.eks. er Sevågs afsnit rent musikanalytisk). Taget som helhed er det dog ingen særlig svaghet, at musikens brogethed også afspejler sig i bogen.

Hvis vi meget groft taget kalder de to hovedstrømninger i vore dages udforskning af folkemusikken for europæisk musiketnologi og amerikansk „antropology of music“, så repræsenterer bogen den første. Det vil bl.a. sige, disciplinen opfattes som en del af musikvidenskab, og der lægges vægt på at transskribere og analysere den klingende musik. De mange nodeeksempler, hvoraf en stor del er nye transskriptioner til bogen her, har en særlig værdi. Bogen har ingen fælles, eksplicit definition af begrebet folkemusik – og det kan godt undre – men Jan Ling betegner den et sted som en musik, der er „mundtligt traderet og uomgængeligt integreret i alle livsaktiviteter“ (s. 430). Bogen anerkender dog, at folkemusikken i hvert fald siden 1800-tallet har været såvel mundtligt som skriftligt overleveret. Det eneste musikfænomen, jeg har savnet en behandling af, er de folkelige, religiøse og politiske bevægelers fællessang. Eftersom vore dages musiketnologi generelt lægger stor vægt på den musicerende personlighed, kunne man også have forventet en analyse af nogle sanger- og musikerrepertoarer.

Neues Handbuch 12 har kun tre sidestykker, nemlig de fire kapitler på knap 100 sider, der indgår i Bruno Nettls *Folk and traditional Music in the Western Continents*, 1965, Jan Lings *Europas musikhistoria, Folkmusiken 1730-1980*, 1989, og den af Helen Myers redigerede *Ethnomusicology* 1-2, der udkom i 1992 i serien *The*

Norton/Grove Handbooks in Music (andre oversigtsværker behandler kun vokalmusikken). Nettls værk er meget generaliserende og derfor svært at bruge til noget. Jan Lings er på flere måder en forløber for ideerne i *Neues Handbuch*, men han er mere subjektiv, og fremstillingen er skrevet til et bredere publikum. Det er dog stadig en vældigt læseværdig bog. Doris Stockmanns *opus magnum* har en dobbelt så stor tekstmængde som Ling, er derfor mere udtømmende og drager fordel af de mange forfatteres specialviden. Helen Myers håndbog, der er skrevet af omkring 40 forfattere, dækker i princippet hele verden og er anlagt efter andre principper end *Neues Handbuch* 12. Første bind, *An Introduction*, er – med rette, synes jeg – blevet kritiseret for at bygge ensidigt på engelsksproget faglitteratur og mangle tilstrækkeligt kendskab til europæisk forskning på andre sprog.¹ Andet bind, *Historical and Regional Studies*, kan derimod bruges som et supplement til *Neues Handbuch* 12, idet det dels rummer oversigter om forskningen indtil anden verdenskrig i en række europæiske lande skrevet af lokale eksperter (s. 77-211) og dels en samlet analyse af udviklingen siden krigen ved James Porter (s. 215-39). Der er altså primært tale om en forskningshistorie, ikke en fremlæggelse af stoffet selv.

Den sparsomme plads tillader ikke at gå dybere ind i den inspirerende bog, som anmeldes her. Dens store force er, som sagt, at det er lykkedes at integrere metodediskussioner og fremlæggelse af et imponerende stort stof på en veldisponeret måde og baseret på den nyeste forskning. Ikke bare vokalmusikken, men også – hvad der sjældnere ses – instrumenter og instrumentalmusik har fået en forbilledlig fremstilling (dog savnes billeder af nyere folkemusikinstrumenter). De udførlige bibliografier vil tjene som vejledere mange år frem i tiden, men diskografien burde have været større (eller endnu bedre: bogen burde have været ledsaget af et eksempelbånd). Analyserne af den historiske dimension i Europæisk folke- og populærmusik gennem 1000 år må også fremhæves som et relativt nyt forskningsfelt, selv om resultaterne endnu har præget af punktnedslag. Endelig værdsætter man, at hele Europa faktisk er med, selvom de romanske lande i syd-vest sikkert kunne trækkes kraftigere frem. Under lavmålet er det vist at nævne, at der er adskillige trykfejl i nordiske musikforskeres navne og bogtitler (f.eks. kaldes Mor-

ten Levy konsekvent for Morton og også i titlen på hans doktordisputats er der fejl, s. 130 og s. 137). Den slags små faktuelle fejl er dog helt uvigtige sammenlignet med den positive impuls, som bogen vil give til fremtidig forskning.

Jens Henrik Koudal

1. Jfr. Wolfgang Suppan i *Jahrbuch für Volksliedforschung* 40 (1995).

Ludwig Finscher (Hrsg.): *Die Musik in Geschichte und Gegenwart. Sachteil 1. A-Bog. Bärenreiter & Metzler, Kassel 1994. XLIX s. + 1644 sp. Ill. Noder. ISBN 3-7618-1102 (Bärenreiter) og 3-476-41001-3 (Metzler). DM 348,-.*

Da det første hefte af *Die Musik in Geschichte und Gegenwart*, i daglig tale MGG, udkom i 1949 (pris: 18 kr., såvidt jeg husker), blev der stillet store forventninger. Her blev et meget stort brod slået op – til gavn for musikforskningen ja, men nok også i den hensigt at genetablere tysk musikvidenskab efter nazitiden med dens *Lexikon der Juden in der Musik* (Berlin, 1940) og andre rædsler. Hovedredaktøren Friedrich Blume var en mand, man kunne nære tillid til. Forventningerne blev da også i vid udstrækning indfriet; men det tog tid, næsten 20 år, at komme frem til det sidste opslagsord. Så fulgte to supplementsbind i 1973 og 1979, og endelig i 1986 udkom det helt nødvendige registerbind. Da havde *The New Grove* allerede været på markedet i seks år. Ville den nu erobre feltet? Det var der mere end ét tegn på. Mange vil hellere læse engelsk end tysk, og så var værkfortegnelser og bibliografier her langt mere overskuelige.

Den nye MGG udgives af Bärenreiter i Kassel og J.B. Metzler i Stuttgart i fællesskab. Den skal komme i 20 bind, mod tidligere 14 + 2, opdelt i to dele, en sagdel på 8 bind, 1994-98, og en persondel på 12 bind, 1998-2004. Som hovedredaktør står Ludwig Finscher, en musikforsker med et meget bredt virkefelt rækende fra renaissanceen til det 20. århundrede. I sin måde at angribe og behandle musikvidenskabelige problemstillinger på er han ikke ulig sin forgænger.

Man kan mene, at det er vel tidligt at starte en ny udgave så snart. Men det er der nu flere

gode grunde til. For det første må det ses som et modtræk imod at blive slået helt af marken af den nyere engelske konkurrent med tabet af det, som MGG har fremfor denne, til følge. Det havde været Blumes hensigt at forene det strengt saglige med det essayistiske ved at inddrage større tematiske områder (lande, epoker, genrer etc.) og give plads for en historisk vurdering af fremstående begivenheder og personligheder i mere bredt anlagte fremstillinger, vel at mærke uden at prisgive sagligheden. Dette har været MGGs adelsmærke; men det er svært at føre ud i livet. Blumes egen artikel „Romantik“ er mønstergyldig i så henseende, og Nils Schiørrings artikel om Danmark kunne nævnes i samme åndedrag. Hvis dette aspekt skulle opretholdes i mere moderne form over for det mere blot-leksikalske, måtte MGG føre sig frem på markedet i fornyet skikkelse. For det andet må det konstateres, at visse artikler, især i begyndelsen af alfabetet, ikke ganske lever op til Blumes intention. F.eks. må man i dag tage sig til hovedet, når man læser, hvad Ernst Laaff og Albert Welck (især den sidste) har at sige om begrebet atonalitet. Endelig trængte, som allerede nævnt, typografien i den gamle MGG til gøres mere brugervenlig.

Disse behov må det her foreliggende første bind af den nye udgaves sagdel med stikord fra „Aachen“ til „Bogen“ i det store og hele siges at imødekomme. Artiklerne er næsten alle skrevet om fra grunden, og der er taget nye stikord ind, f.eks. „Adelaide“ (i Australien), „Afroamerikanische Musik“, „Absolute Musik“, „Ärhus“ og „Bibliche Instrumente“, mens andre er gledet ud, f.eks. „Aberdeen“, „Abendland“, „Absolutismus“ og „Bayern“. Sådanne dispositioner vil altid kunne diskuteres og er utvivlsomt også blevet det her. Hvad der har ført til det foreliggende resultat, er det endnu for tidligt at gisne om. Alfabetiseringen er også ændret, således at man nu ikke skal søge Ægypten under „Ae“, men under „Ä“, somom det var et A.

Nogle artikler er blevet stærkt forøget. Således er den tidligere artikel om Berlin på 40 spalter af Ingeborg Allihn blevet udvidet til 70. Hans Hickmanns „Ägyptische Musik“ på 13 spalter er blevet til „Ägypten“ af Ellen Hickmann og Salwa El-Shawan Castelo-Branco på 48 spalter. Den 9-spaltede „Afrikanische Musik“ (H. Hickmann) er blevet til „Afrika südlich der Sahara“, en hel lille afhandling på 146 spalter af Gerhard Kubik og Arthur Simon. Til